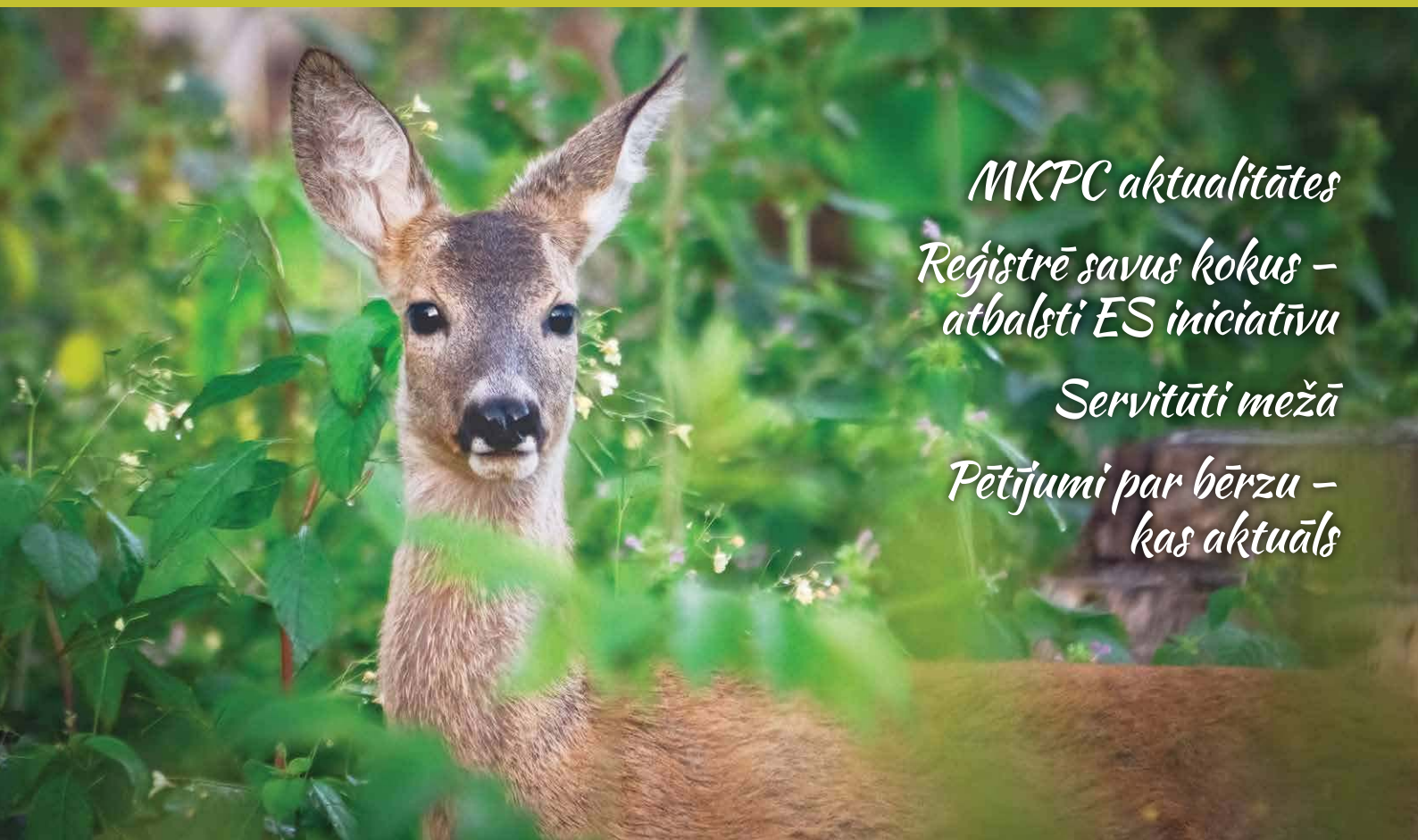

MKPC aktualitātes
Reģistrē savus kokus –
atbalsti ES iniciatīvu
Servitūti mežā
Pētījumi par bērzu –
kas aktuāls

Foto: Edgars Tropis

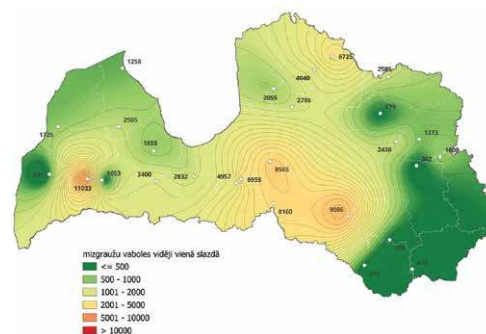
ŠĪ GADA VĒSAIS PAVASARIS MIZGRAUZIM NAV BIJIS LABVĒLĪGS

Šopavasār aprīlis un maijs bija salīdzinoši vēss un mitrs, tāpēc egļu astonezību mizgrauža (*Ips typographus*) lidošanas intensitāte bija samērā zema.

Parasti mizgrauža vaboļi pavasarī sāk lidot, kad zemsegas temperatūra pārsniedz 10° C, bet gaisa temperatūra nav zemāka par 15° C. Šogad pirmo vaboļu izlidošana novērojama jau aprīļa pirmajos datumos, tomēr nepiemēroto laikapstākļu dēļ masveidīga vaboļu pulcēšanās mežaudzēs nenotika un līdz ar to egļu audžu bojājumu risks līdz maija otrajai pusei saglabājās neliels. Pilnīgāku situāciju par mizgrauža aktivitāti 2025. gada pirmajā pusgadā varēs novērtēt jūnija beigās, kad būs zināmas pirmās paaudzes lidošanas

sekmes. Tikmēr saglabājama piesardzība, jo situācija var strauji mainīties atkarībā no laikapstākļu izmaiņām.

Jāpatur prātā, ka egļu astonezību mizgrauzis ir visagresīvākais un visbīstamākais meža kaitēklis. Pēc nodarītā kaitējuma apjomiem šis kukainis ieņem pirmo vietu gan Latvijā, gan arī citur pasaulē. Parasti mizgrauzis dod priekšroku novājīnātiem kokiem – vēja izšūpotām, ar sakņu trupi inficētām vai kāda cita iemesla dēļ novājīnātām eglēm, tomēr, ja mizgrauzis savairojas masveidā, tas var bojāt arī pilnīgi veselas egles. Papildus mizgrauzi var pievilināt svaigas vēja gāztas egles vai skuju koku ciršanas atliekas (zari, skuju un skaidas), jo tās izdala terpēnus. Arī šogad jau novēroti

Egļu astonezību lidošanas aktivitāte līdz 2025.g.1.jūnijam

LVMI “Silava” sagatavots vizuāls datu apkopojums

gadījumi, kad no meža neizvestos kokmateriālos savairojušies mizgrauži.

► 2. lpp.

ŠAJĀ NUMURĀ:

- MKPC zināšanas un pakalpojumi tavam īpašumam 3
- Eiropas iniciatīva aicina reģistrēt kokus, kas stādīti kopš 2020. gada 20. maija! 4
- Mežs sabiedrības skatījumā. 2024. gada pētījums 5
- “Meža dienas Latvijā 2025” – meža brīnumi, zināšanas un kopīga atbildība 6
- Iepazīstieties – MKPC Rīgas nodaļa .. 7
- No mizas līdz korķiem 8
- Vai pietiekami racionāli izmantojam meža bagātības? 9
- Viestura zaļā saliņa Andužos. 10
- Meliorācijas grāvji – kopēja sistēma, dalīta atbildība 11
- Meža īpašnieks jautā, speciālists atbild 12
- Veselība mūsu mežos 13
- Pētījumi par bērzu turpinās – kas aktuāls šobrīd? 14
- Servitūti mežā 15
- Apaļo kokmateriālu produktu cenu tendences 15
- Aicina ziņot par invazīvām dzīvnieku sugām 16
- Invazīvo sugu pārvaldnieks 16

◀ 1. lpp.

Lai pasargātu egļu audzes, svarīgi laika periodā no 1. aprīļa līdz 31. augustam ievērot ciršanas ierobežojumus skujkoku mežos, kas noteikti ar Valsts meža dienesta (VMD) rīkojumu Nr.255 “Par egļu astoņzobu mizgrauža masveida savairošanās situāciju un kaitēkļa ierobežošanas pasākumiem 2025. gadā”. Saskaņā ar rīkojumu šajā periodā aizliegta virkne mežsaimniecisko pasākumu, līdz ar to apturēti daļa no ciršanas apliecinājumiem (atļaujām). Informācija par nogabaliem, kuros apturēta saimnieciskā darbība, katram īpašniekam pieejama, izmantojot speciāli izveidotu elektronisku rīku (adrese: <https://gis.vmd.gov.lv/apliecinajumi>), kurā ievadāms saņemta apliecinājuma numurs.

Arī feromonu slazdu lietošana ir viena no mizgrauža ierobežošanas metodēm. Svarīgi nodrošināt pareizu feromonu slazdu izvietošanu un apsaimniekošanu, tāpēc slazdu izvietošanu ārpus valsts mežiem nodrošina darbinieki.

Oskars ZĀLKALNS,
Valsts meža dienests,
Meža un vides
aizsardzības daļas
vecākais eksperts

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS IR CEĻA KARTE DABAS VĒRTĪBU SAGLABĀŠANAI UN ZEMES ĪPAŠNIEKU IESPĒJA IDEJU ĪSTENOŠANAI

Dīzvietas jeb īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT) ir Latvijas dabas aizsardzības pamatvērtība, kas sargā retus biotopus, aizsargājamās sugas un neskartas ainavas.

Lai vietu aizsardzība būtu jēgpilna un ilgtspējīga, nepieciešama rūpīgi izstrādāta rīcības sistēma jeb dabas aizsardzības plāns. Plāns palīdz novērst konfliktus starp dabas aizsardzības interesēm un saimniecisko darbību, nodrošinot caurskatāmu, uz zinātniskiem datiem balstītu pieeju teritorijas pārvaldībai. Vienlaikus plāns palīdz teritorijas apsaimniekotājiem, zemes īpašniekiem, pašvaldībām un valsts iestādēm saudzīgi un atbildīgi saimniekot aizsargājamajās teritorijās, saskaņojot dabas vērtību aizsardzību ar sabiedrības interesēm un reģiona attīstības vajadzībām.

Plāna priekšrocības un sabiedrības iesaiste

Lai gan plāniem ir ieteikuma raksturs, tie kalpo kā pamatojums finanšu resursu piesaistei dabas vērtību uzturēšanai, apsaimniekošanai, atjaunošanai un var atvieglot atļauju un saskaņojumu saņemšanu. Šīs priekšrocības var izmantot ikviens zemes īpašnieks, kas laikus iesaistās plāna izstrādē un viņa attīstības ideja ir izvērtēta un iekļauta plānā.

Plānus izstrādā turpmākajiem 7–15 gadiem, tie ietver nepieciešamos dabas aizsardzības pasākumus, pieļaujamās saimnieciskās darbības veidus, zonējuma pamatprincipus, ko vēlāk nostiprina ar teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem, teritorijas attīstības ieteikumus. Dabas aizsardzības plānu izstrādes secību nosaka VARAM prioritāšu saraksts (<https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-aizsardzibas-plani>), plānu sagatavošanu nosaka MK noteikumi Nr. 686 “Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”.

Ikviens no minētajiem pasākumiem ir saistošs vietējiem iedzīvotājiem un zemes īpašniekiem, tādēļ aicinām ikvienu interesentu konstruktīvi iesaistīties, piedalīties sanāksmēs un savlaicīgi izteikt viedokli!

Aizsargājamo ainavu apvidus
“Ziemeļgauja”

Izstrādes process un pašlaik atvērtie plāni

Dabas aizsardzības pārvalde (DAP) 2025. gadā turpina un uzsāk izstrādi vairākām nozīmīgām dižvietām visā Latvijā. Taču plānus var izstrādāt arī pašvaldības. Aktuālā informācija par dabas plānu izstrādi un jau izstrādātie plāni pieejami DAP vietnē <https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-aizsardzibas-plani#izstradaja-mie-dabas-aizsardzibas-plani>.

DAP uzdevumā **top plāni**: dabas liegumam “Burtņieku ezera pļavas”, Klaucānu un Priekulānu ezeram, Liepājas ezeram, Stompaku purviem, dabas parkam “Lielupes palienes pļavas”, Ciriša ezeram, Papei, kā arī vienota plāna izstrāde jūras teritorijām (Ainaži–Salacgrīva, Akmensrags, Irbes šaurums, Nida–Pērkone, Rīgas līča rietumu piekraste, Selga uz rietumiem no Tūjas, Vitrupe–Tūja).

DAP šogad **uzsāk plānu izstrādi**: aizsargājamo ainavu apvidum “Ziemeļgauja”, dabas parkam “Ogres ieleja”, Grīņu, Moricsalas, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātam, Slīteres un Rāznes nacionālajam parkam.

Lai arī plānu izstrādē ir vairāki posmi (informatīvā sanāksme par izstrādes gaitu, konsultatīvās grupas izveide, dabas vērtību apzināšana, plāna izstrāde un sabiedriskā apspriešana, ierosinājumu apkopošana, caurskatīšana, plāna gala versijas iesniegšana), aicinām konkrēto teritoriju zemju īpašniekus iesaistīties plānu izstrādē jau no paša sākuma.

Plašāka informācija par plāniem: <https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-aizsardzibas-plani>

Dabas aizsardzības pārvaldes informācija

MKPC ZINĀŠANAS UN PAKALPOJUMI TAVAM ĪPAŠUMAM

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC) sniedz atbalstu un praktisku informāciju visiem, kas vēlas mežā saimniekot gudri.

Semināri – zināšanas un iespēja uzdot jautājumus

MKPC ir noorganizējis virkni semināru dažādos Latvijas reģionos. Tēmas aptver gan ES atbalsta aktualitātes, normatīvo aktu izmaiņas, gan arī oglekļa piesaisti, digitālo rīku izmantošanu u. c. Semināros liela uzmanība tiek veltīta arī praktiskiem padomiem. Šāda pieeja veicina lielāku izpratni par mežu un atbildīgu saimniekošanu.

Par plānotajiem semināriem un tēmām var interesēties, sazinoties ar MKPC speciālistiem, kā arī sekojot līdzi MKPC mājaslapā.

Interese grupas

MKPC šogad sāk jaunu iniciatīvu – interešu grupu darbību mežsaimniecības jomā. Šī ir lieliska iespēja privātajiem meža īpašniekiem dažādos Latvijas reģionos aktīvi iesaistīties pieredzes apmaiņā un apgūt praktiskas zināšanas par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu.

Ja vēlies pieteikties interešu grupai, apskati informāciju MKPC mājaslapā. Meklē pēc nosaukuma – Aicinām pieteikties interešu grupām mežsaimniecībā.

Mācības, kas veido profesionālus

Papildus dažādiem informatīviem pasākumiem MKPC piedāvā mācības, kuru mērķis ir sniegt padziļinātas un praktiskas zināšanas. Viena no šādām iespējām ir kurss “Pamatzināšanas meža apsaimniekošanas uzsākšanai”, kas ir īpaši piemērots tiem, kuri mežu nesen ieguvuši īpašumā, piemēram, mantojumā, vai vēl tikai sper pirmos soļus meža apsaimniekošanā. Tāpat daži no populārākajiem kursiem ir “Meža atjaunošana un ieaudzēšana CO₂ piesaistei, meža reprodutīvais materiāls” un “Jaunaudžu kopšana nākotnes meža ražības un noturības palielināšanai”. Vairāki no kursiem piedāvā arī papildpunktus pieteikumiem uz ES finansētajiem projektiem. Mācības vada zinoši un pieredzējuši speciālisti, kas pārzina likumus un praktisko saimniekošanu.

Par plānotajām mācībām interesēties sev tuvākajā MKPC reģionālajā nodaļā, rakstot: apmacibas@mkpc.llkc.lv vai zvanot pa tālr. 26352648.

Mācīties no citu pieredzes

Ne mazāk svarīgi ir pieredzes apmaiņas braucieni jeb mežu apmeklējumi, kas ļauj redzēt praktiskus risinājumus reālos apstāk-

ļos. Īpašu vērtību sniedz braucieni uz citām valstīm, kuru laikā Latvijas meža īpašnieki tiek ar meža īpašniekiem un apsaimniekotājiem ārzemēs. Viņi dalās ar pieredzi, izaiicinājumiem un risinājumiem. Pēdējie braucieni, kas bijuši ļoti vērtīgi un iedvesmojoši, norisinājās Zviedrijā, Vācijā, Itālijā, Somijā, Portugālē. No vasaras līdz gada beigām tiek plānoti vairāki šādi braucieni. To norises laiki un temati mainās, tāpēc aktuālā informācija meklējama MKPC mājaslapā.

Kontaktpersona par meža apmeklējumiem: mežsaimniecības projektu vadītāja Esmeralda Kalderaуска-Svikule. Saziņai e-pasts: esmeralda.kalderaуска@mkpc.llkc.lv vai zvanot pa tālr. +371 26352648.

ES līdzfinansētas konsultācijas

MKPC projekta ietvaros līdz 2025. gada 30. septembrim turpina sniegt ES līdzfinansētas konsultācijas mežsaimniecībā.

Atbalsta apmērs vienam konsultācijas saņēmējam visā plānošanas periodā ir līdz 3000 eiro.

Galvenās tēmas, par kurām meža īpašnieki vai tiesiskie valdītāji var saņemt konsultācijas:

- dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzība mežā;
- savvaļas putnu aizsardzība mežā;
- meža apsaimniekošana ūdensobjektu un purvu aizsargjoslās.

Papildus iespējams saņemt konsultācijas arī par citiem ar meža zemes apsaimniekošanu saistītiem ekonomiskiem un ekoloģiskiem jautājumiem, piemēram:

- meža īpašuma apsekošana un apsaimniekošanas ieteikumi,
- meža kaitēkļi un slimības,
- cirsmu novērtēšana galvenajā cirtē un cirsmu stigošana (to klienti īpaši novērtē. Tā sniedz meža īpašniekam objektīvu priekšstatu par sava meža vērtību, kas atbilst aktuālajai tirgus situācijai. Tas palīdz izvairīties no negodprātīgiem darījumiem);
- skīču sagatavošana ūdensobjektu un purvu aizsargjoslās,

- konsultācijas par ES projektu iespējām.

Ja arī tevi interesē, kā apsaimniekot savu mežu labai draudzīgi un vienlaikus ekonomiski izdevīgi, sazinies ar MKPC mežsaimniecības konsultantiem!

MKPC pakalpojumi

MKPC sniedz ne tikai zināšanas meža īpašniekiem, bet arī praktiski palīdz meža apsaimniekošanā, piedāvājot mežsaimnieciskos pakalpojumus, kas palīdz gan plānot, gan īstenot darbus mežā. Mūsu speciālisti veic cirsmu, jaunaudžu iestīgošanu, uzmērīšanu un skīču izgatavošanu, kā arī augošu koku uzmērīšanu un cirsmu novērtēšanu kubikmetros un naudas izteiksmē, izmantojot programmu “Mežvērtē”. Vajadzības gadījumā ierīko parauglaukumus galvenajā cirtē pēc caurmēra, kā arī izzīmē ekoloģiskos un sēklas kokus. Pieejama arī meža inventarizācija un apsaimniekošanas plāna izstrāde, meža īpašuma apsekošana un tā aptuvenās tirgus vērtības noteikšana, izmantojot programmu “Meža eksperts”. Papildus tiek sniegtas konsultācijas dažādos mežsaimniecības jautājumos, tajā skaitā mežaudzes atbilstības izvērtēšana neproduktīvas mežaudzes kritērijiem, kā arī sagatavots eksperta atzinums par meža bioloģisko daudzveidību – dabisko meža biotopu un meža putnu sugu inventarizācija.

Tāpat tiek sniegts atbalsts ES atbalsta projektu sagatavošanā – konsultācijas, meža apsaimniekošanas plāna izstrāde, projekta dokumentācijas sagatavošana.

MKPC maksas pakalpojumu cenrādi var atrast MKPC mājaslapā.

Seko līdzi aktuālajai informācijai MKPC mājaslapā, Facebook lapā un izdevumā “Čiekurs”, lai nepalaistu garām iespēju iesaistīties kādā no pasākumiem!

Līga SOLOSTEJA,
MKPC mežsaimniecības
projektu vadītāja,
tālr. 28018569,
e-pasts: liga.solosteja@mkpc.llkc.lv

EIROPAS INICIATĪVA AICINA REĢISTRĒT KOKUS, KAS STĀDĪTI KOPŠ 2020. GADA 20. MAIJA!

Ikviens ir aicināts pievienoties Eiropas Savienības (ES) iniciatīvai “Par 3 miljardiem koku vairāk” – individuāli vai kopā ar ģimeni, draugiem, kolēģiem vai skolabiedriem. Pašvaldības, skolas, uzņēmumi, nevalstiskās organizācijas un privātpersonas – visi var piedalīties, ja vien koki ir iestādīti atbildīgi un ar ilgtermiņa mērķi.

Ja tu vai tava organizācija ir stādījusi kokus laikā no 2020. gada 20. maija – dienas, kad spēkā stājās ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija, Meža konsultāciju pakalpojumu centrs aicina tevi reģistrēt šos kokus iniciatīvas platformā *MapMyTree*. Dalība iniciatīvā ir brīvprātīga, tā nav par materiālām vērtībām vai atlīdzību, bet par atbildību un dziļākām vērtībām. Tā ir iespēja parādīt savu rūpi par nākotni, kļūt redzamam kā dabas draugam un būt daļai no visas Eiropas kopīgas rīcības!

Kā piedalīties iniciatīvā?

Iestādi koku savā dārzā, pie mājas, skolā, pagalmā, uzņēmuma teritorijā, kopienas vietā, neizmantojamā lauksaimniecības zemē u. c. – nav minimālā vai maksimālā koku skaita ierobežojuma.

Reģistrē to ES kartē – apmeklē iniciatīvas tīmekļa lietotni *MapMyTree* <https://mapmytree.eea.europa.eu/> un pievieno savu koku globālajai kartei.

Iedvesmo citus – dalies ar savu stāstu sociālajos tīklos, izmantojot mirklībirku #3BillionTrees.

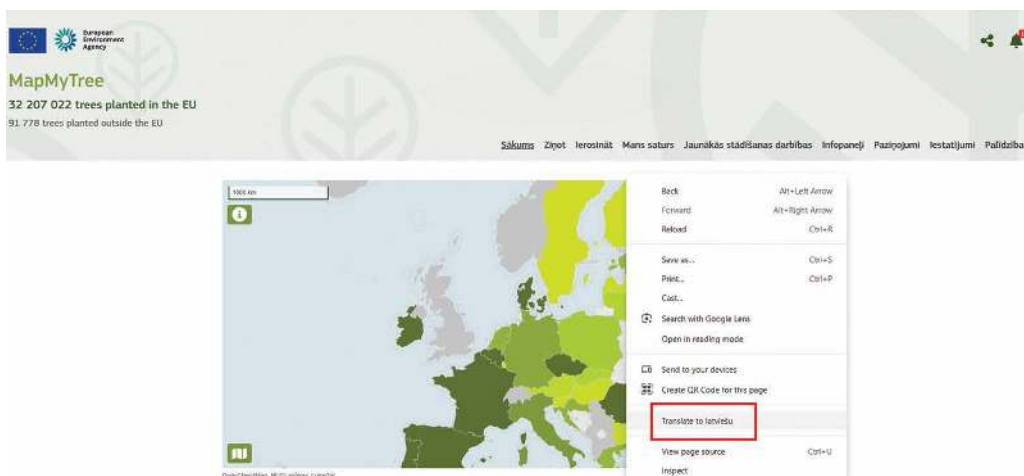
Iniciatīvas prasības

Īstais koks īstajā vietā īstajam mērķim – iestādītajiem kokiem jāuzlabo bioloģiskā daudzveidība un klimats, tiem jābūt piemērotiem konkrētajiem stādīšanas apstākļiem.

Tiem ir jābūt papildu iestādītiem kokiem (ārpus meža teritorijām), nevis ierastās stādīšanas ietvaros stādītiem kokiem. Šī iniciatīva neattiecas uz mežu atjaunošanu un nebūs piemērota arī plantāciju mežiem. Jāstāda papildu koki – piemēram, neizmantojamās lauksaimniecības zemēs, degradētās teritorijās, industriālos objektos, parkos, infrastruktūras objektos, savā dārzā, pie mājas u. c.

Jāstāda tikai vietējās koku sugas, ja vien nav pierādīts, ka tās vairs nav piemērotas prognozētajiem klimatiskajiem, augsnes un hidroloģiskajiem apstākļiem.

Nedrīkst stādīt invazīvas svešzemju sugas.

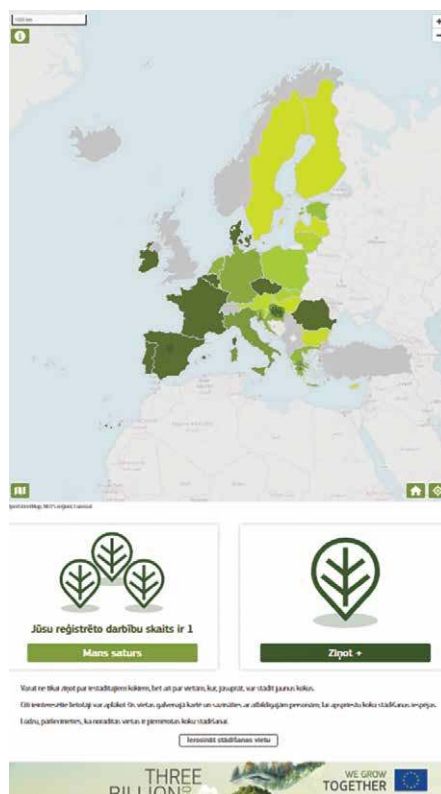

Nedrīkst stādīt jutīgos biotopos vai negatīvi ietekmēt tos. Šādi biotopi ir, piemēram, kūdrāji, mitrāji un platības ar augstu ekoloģisko vērtību, tostarp apgabali ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību.

Jānodrošina, lai iestādītie koki laika gaitā augtu un netiktu nocirsti vismaz vairākus gadu desmitus.

Kā lietot platformu

Tīmekļa pārlūkprogrammā *Google Chrome* ir iespējams lietotni *MapMyTree* tulkot latviešu valodā, lai būtu ērtāk aizpildīt informāciju par iestādītajiem kokiem.

Atver pārlūkprogrammā *MapMyTree* platformu, klikšķini ar peles labo taustiņu jebkurā vietā lapā, kur nav saites vai attēla, izvēlies “Tulkot uz latviešu” (*Translate to Latvian*). Ja šī iespēja neparādās uzreiz, izvēlies “Translate” vai “Tulkot” un pēc tam valodu vari mainīt uz latviešu. Dažu sekunžu laikā lapa tiks automātiski pārtulkota latviešu valodā.

Kā pārtulkot MapMyTree latviešu valodā

Spied “Ziņot”. Aizpildi nepieciešamo informāciju (cik, kādi koki, kāda platība, cik cilvēki piedalījās, stādīšanas gads), atzīmē izvēles rūtiņu “Es piekrītu apliecinājumam ar godavārdu” un nospied “Apstiprināt”. Tu saņemsi apstiprinājumu, ka koks ir pievienots kopējai ES kartei.

Lai uzzinātu, kādi ir galvenie nosacījumi, kurus jāievēro, vari uzklikšķināt uz aktīvās saites “Apliecinājums ar godavārdu”.

Eiropas Komisijas iniciatīva “Par 3 miljardiem koku vairāk” ir daļa no Eiropas zaļā kursa, kura mērķis ir līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti.

Aicinām ikvienu pievienoties šai iniciatīvai un ar katru iestādīto koku veidot zaļāku nākotni!

Projektu atbalsta
Meža attīstības
fonds.

Līga SOLOSTEJA,
MKPC mežsaimniecības
projektu vadītāja,
tāl. 28018569,
e-pasts: liga.solosteja@
mkpc.lkc.lv

MEŽS SABIEDRĪBAS SKATĪJUMĀ 2024. GADA PĒTĪJUMS

2024. gada nogalē socio-loģisko pētījumu centrs SKDS veica Latvijas iedzīvotāju aptauju. To finansēja Meža attīstības fonds, kas darbojas Zemkopības ministrijas pārziņā. Aptaujas mērķis – noskaidrot iedzīvotāju attieksmi pret dažādiem ar mežu saistītiem jautājumiem.

Pēc aptaujas rezultātiem, 86 % iedzīvotāju Latvijā mēdz apmeklēt mežu vismaz pāris reizi gadā. Salīdzinoši visbiežāk mežu apmeklē, lai pastaigātos (73 %) vai lai vāktu sēnes, ogas un citas meža veltes (61 %). Kopumā 41 % respondentu vismaz reizi mūžā ir stādījuši kokus meža veidošanai vai atjaunošanai, tomēr 15 % to darījuši senāk nekā pēdējo 20 gadu laikā, savukārt 58 % nav to darījuši vispār.

Aptaujātajiem iedzīvotājiem bija lūgts norādīt, kāda veida mežs viņiem šķiet patīkamāks pastaigām un laika pavadīšanai mežā. Salīdzinoši vislabāk iedzīvotājiem patīk mežs, ko veido skrajas (caurredzamas) audzes (tāds ļoti vai drīzāk patīk 92 % aptaujāto). Visretāk iedzīvotājiem patīk mežs, kuru veido biezas (necaurredzamas) audzes (ļoti vai drīzāk patīk 40 %, ļoti vai drīzāk nepatīk 56 % respondentu).

Uzskati par mežsaimniecību un mežu apsaimniekošanu

Aptaujas ietvaros iedzīvotājiem bija lūgts novērtēt dažādu mežsaimniecības un mežu apsaimniekošanas aspektu svarīgumu un pašreizējo stāvokli. Jāatzīmē, ka visu mežsaimniecības aspektu svarīgums ir novērtēts augstāk nekā to pašreizējais stāvoklis.

Kā vissvarīgāko un arī vislabāk novērtēto aspektu iedzīvotāji atzīmē iespējas mežā ogot un sēņot – 10 punktu skalā šī aspekta svarīgums ir novērtēts ar 8,9, bet pašreizējais stāvoklis – ar 7,8 punktiem. Savukārt iespēju atpūsties un pavadīt brīvo laiku mežā svarīgums ir novērtēts ar 8,8, bet pašreizējais stāvoklis – ar 7,7. Šis vērtējums apliecina, ka Latvijas meži ir viegli pieejami un spēj nodrošināt iedzīvotāju vajadzības pēc atpūtas dabā.

Aptuveni puse jeb 51 % aptaujāto uzskata, ka mežsaimniecības un koksnes ieguves piensums Latvijas ekonomikā ir ļoti vai drīzāk liels. Tomēr tikai 14 % aptaujāto norāda, ka tieši viņu māsaimniecības materiālā labklājība būtu kādā mērā saistīta un atkarīga no Latvijas mežiem un/ vai kokapstrādes. 18 % respondentu norādīja uz pavi-

Necaurredzama audze

sam nelielu meža nozares saistību ar savu ekonomisko stāvokli, savukārt 60 % faktiski nesaskata nekādu meža ekonomisko ieguldījumu savā personiskajā labklājībā.

Apzinoties meža ekonomisko ieguldījumu valsts labklājībā kopumā, 63 % respondentu arī norāda, ka mežu kopējās platības Latvijā samazinās. Tikai 9 % iedzīvotāju uzskata, ka tās palielinās, bet 18 % uzskata, ka mežu daudzums paliek nemainīgs. Līdzīgi – 10 % uzskata, ka koksnes daudzums Latvijas mežos palielinās, 12 % uzskata, ka tas nemainās un 64 % – tas samazinās.

Aptaujas dati liecina, ka gandrīz puse jeb 45 % aptaujāto uzskata, ka aizsargājamās platības Latvijas mežos ir pilnīgi vai drīzāk pietiekamas, savukārt 38 % uzskata, ka tās ir pilnīgi vai drīzāk nepietiekamas.

Ar mežu saistītā likumdošana

Kopumā 60 % vismaz nojaus vai kaut ko zina par Meža likumā noteiktajām prasībām un ierobežojumiem meža īpašniekiem, tostarp par to ļoti labi zina 4 %, savukārt 36 % neko par to nezina. Kopumā 22 % aptaujāto uzskata, ka Latvijā dažādu ar meža apsaimniekošanu saistītu prasību un ierobežojumu ir krietni vai pārāk daudz, 38 % uzskata, ka to ir krietni vai mazliet par maz, savukārt 18 % uzskata, ka esošā situācija ir optimāla.

Savukārt kopumā 38 % aptaujāto vismaz nojaus vai kaut ko zina par valsts kompensācijām un to apmēriem, ko kompensē valsts, ja tā uzliek aizliegumu cirst mežu aizsargājama dabas objekta dēļ, to starpā 2 % to ļoti labi zina, turpretī 55 % neko par to nezina.

Kopumā 69 % aptaujāto uzskata, ka valstij noteikti vai drīzāk būtu jākom-

Caurredzama audze

pensē privātīpašniekiem zaudējumi, kas rodas, ja valsts tiem piederošos meža īpašumos uzliek kādus ar dabas aizsardzību saistītus saimnieciskās darbības ierobežojumus, savukārt 16 % uzskata, ka tas noteikti vai drīzāk nebūtu jākompensē.

Trīs ceturtdaļas jeb 75 % aptaujāto pilnībā vai drīzāk atbalsta ideju Latvijā paplašināt meža teritorijas uz lauksaimniecībā neizmantoto vai neizmantojamo zemju rēķina, savukārt 14 % to nemaz vai drīzāk neatbalsta.

Informētība un viedoklis par dažādām meža nozari uzraugošām iestādēm

Kopumā 12 % aptaujāto pēdējo trīs gadu laikā ir saskārušies ar meža nozari uzraugošo iestādi – Valsts meža dienestu (VMD), savukārt 87 % ar to nav saskārušies. Respondentiem, kas saskārušies ar VMD, bija lūgts novērtēt savu saskarsmes pieredzi. To kā teicamu novērtēja 9 %, labu – 60 %, viduvēju – 22 %, savukārt kā drīzāk sliktu 5 % un ļoti sliktu tikai 1 % respondentu.

Aptaujas rezultāti ļauj secināt, ka Latvijas iedzīvotājiem kopumā ir laba izpratne par meža devumu sabiedrības labklājībā, taču ir svarīgi skaidrāk parādīt, kā tieši mežs un tā produkti – koksne, mežsaimniecība, kokapstrāde, meža nemateriālie ieguvumi un citi ekoprodukti ietekmē ikviena cilvēka labbūtni un ekonomisko labklājību.

IVETA ZARIŅA,
Zemkopības ministrijas
Meža nozares stratēģijas
un atbalsta nodaļas
vecākā eksperte, e-pasts:
Iveta.Zarina@zm.gov.lv

“MEŽA DIENAS LATVIJĀ 2025” – MEŽA BRĪNUMI, ZINĀŠANAS UN KOPIGA ATBILDĪBA

Pavasaris Latvijā aizritējis meža smaržās, iepazīstot tā noslēpumus un dzīvību – visā valstī norisinājušies Meža dienu pasākumi, kas vienlaikus izglītojuši, iedvesmojuši un atgādinājuši par cilvēka ciešo saikni ar dabu. Ar plašu programmu, radošām darbnīcām un mācību stacijām Meža dienas šogad apmeklēja tūkstošiem cilvēku Ogrē, Kuldīgā, Tērvetē, Jelgavā un citviet Latvijā.

Pasākums “Mežs ienāk Jelgavā 2025” – meža brīnumi un nākotnes iespējas

Pasākumā bija akcentēta meža apsaimniekošanas nozīme, sākot no sēklas un beidzot ar augstvērtīgiem produktiem. Apmeklētāji iepazinās ar mežizstrādes tehniku, kā arī uzzināja par koksnes pārstrādes procesiem un produktu dažādību, tostarp saplākšņa izstrādājumiem un koksnes ķīmiskās pārstrādes produktiem. Pasākumā tika sniegta informācija par izglītības iespējām Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātē (LBTU) saistībā ar mežsaimniecību, kokapstrādi un citiem studiju virzieniem, īpaši uzrunājot jauniešus; demonstrēta koksnes un nekoksnes produktu daudzveidība, tostarp koku vilna, ēdamas un neēdamas meža veltes, kā arī inovatīvi produkti, piemēram, kaņepju betons. Pasākums bija vērsts uz sabiedrības izglītošanu par meža nozīmi ikdienā, uzsverot, ka koksne un tās produkti ir neatņemama mūsu dzīves sastāvdaļa.

Edgars Dubrovskis, LBTU Meža un vides zinātņu fakultātes prodekāns

Izzinājām meža noslēpumus “Ogres Zilo kalnu Meža dienās 2025”!

“Ogres Zilo kalnu Meža dienas 2025” pulcēja ap 3000 apmeklētāju – gan Ogres novada iedzīvotājus, gan viesus. Pasākuma laikā ikviens varēja iepazīt meža

“Ogres Zilo kalnu Meža dienas 2025”

“Latvijas Meža dienas 2025” Tērvetē

pasaules noslēpumus – katrā stacijā bija iespēja atklāt kādu interesantu faktu vai apgūt jaunas zināšanas par dabu. Pasākumā pulcējās ģimenes pilnā sastāvā – vecāki, vecvecāki un bērni, apliecinot, ka interese par dabas izzināšanu un vēlme veidot ciešāku saikni ar mežu vieno paaudzes un stiprina ģimenes saites.

Dzintra Mozule, Ogres novada pašvaldības aģentūras “Tūrisma, sporta un atpūtas kompleksa “Zilie kalni” attīstības aģentūra” sabiedrisko attiecību vadītāja

“Meža ABC” – 20 gadi!

“Meža ABC” jau divas desmitgades ir vieta, kur satikties dabas draugiem, skolēniem, pedagogiem un ģimenēm no visas Latvijas. Šogad pasākumam ir 20 gadu jubileja, tas pulcēja vairāk nekā 6000 apmeklētāju Kuldīgas novada Struņķukrogā – vietā, kur divas dienas valda mežs un zinātkāre. Šis vērienīgais brīvdabas izziņas piedzīvojums notika mežā 15 hektāru platībā, kur izvietotas 64 tematiskas pieturas. Pasākums īpaši iedvesmojis bērnus – viņiem tā bija iespēja praktiski piedzīvot, kas ir mežs, – ļaujot sajust, pasmaržot, pagaršot, ieraudzīt un izprast norises mežā.

“Latvijas Meža dienas 2025” – “Mana Latvija. Mana atbildība”

Tērvetē AS “Latvijas Valsts meži” dabas parkā norisinājās vērienīgais izziņas festivāls “Latvijas Meža dienas 2025”, kura vadmotīvs šogad bija “Mana Latvija. Mana atbildība”, ko ierosinājuši Zemessardzes pārstāvji. Tas rosināja ikvienu dalībnieku aizdomāties par savu ieguldījumu valsts nākotnē – tostarp tās mežu ilgtspējīgā ap-

saimniekošanā. Pasākuma apmeklētāji piedalījās vētras postījumu skartā meža atjaunošanā, kopā iestādot vairāk nekā 10 000 jauno koku – ozolus un priedes.

Pirmo reizi Latvijā ir organizēts Eiropas mežsaimniecības jomas audzēkņu profesionālās meistarības konkurss (*European Students Competition in Forestry Skills*) “ESCFS – 2025”. Apmeklētājiem bija iespēja vērot jauniešu sacensības mežsaimniecības disciplīnās – “Precīzā garumošana”, “Kombinētā garumošana”, “Ķēdes maiņa” un “Atzarošana”.

LVM “Sēklas un stādi” papildināja pasākuma tematisko aktivitāšu saturu, sniedzot izzinošu informāciju par stādu iegādes iespējām, kā arī sēkļu ieguves apgabaliem. Skolēni, ģimenes un citi interesenti tika iepazīstināti ar čiekuru kaltes principu Vijciema čiekurkaltē. Apmeklētāji varēja arī relaksēties čiekuru vannās.

Marta Soma,

LVM “Mežvidi” kokaudzētavas vadītāja

Meža dienas Latvijā 2025. gadā pierādīja – mežs nav tikai resurss, tas ir kultūras un izglītības telpa, kur satiekas paaudzes. Šie pasākumi nav tikai izklaide – tie ir ieguldījums Latvijas nākotnē, jo ikkatrs bērns, kurš iemācās atpazīt lapu, iestādīt koku vai saprast, kā top māja no koka, kļūst par sabiedrības daļu, kas ciena un saglabā mūsu dabas mantojumu.

Anna DŪVIŅA,
MKPC mežsaimniecības
projektu vadītāja,
tāl. 26624059
e-pasts:
anna.duvina@mkpc.llkc.lv

IEPAZĪSTIETIES – MKPC RĪGAS NODAĻA

Lai gan Meža konsultāciju un pakalpojumu centra (MKPC) Rīgas nodaļa nes Rīgas vārdu, tās birojs atrodas Iecavā – vietā, kas ģeogrāfiski un praktiski nodrošina ērtu piekļuvi gan meža īpašniekiem no Rīgas reģiona, gan no tuvākajiem novadiem. Rīgas nodaļas darba specifika saistīta ar nozīmīgu mērķauditoriju – meža īpašniekiem, kuru īpašumi bieži vien neatrodas viņu ikdienas dzīvesvietas tuvumā un kuri meža apsaimniekošanā paši parasti nepiedalās.

Nejaušība un likumsakarības

Ritas Daščioras ceļš uz meža nozari sākās bez īstas saprašanas par to, kas šī nozare īsti ir. “Vecāki nebija mežinieki, bet man patika sēņot, ļoti patika būt vienai mežā,” Rita atceras. Meža nozare šķita pievilcīga, lai gan par konkrētām profesijām šajā nozarē zināšanu nebija, tas bija lielākais vilinājums – iepazīt nezināmo. Viņa tagad atzīst: “Studiju laiks bija viens no skaistākajiem dzīvē.” Pēc studijām toreizējā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Meža fakultātē Rita sāka strādāt Bauskas mežrūpniecības saimniecībā (Bauskas MRS). Sākotnēji viņa bija meža atjaunošanas inženiere – amatā, kuru neviens negribēja. Studiju laikā prakses bija maz, tāpēc, uzsākot darbu, nācās strauji apgūt praktiskās iemaņas un pielāgoties reālai situācijai. Vēlāk viņa strādāja arī par mežziņā vietnieci, grāmatvedi mežniecībā un galu galā – 10 gadus kokaudzētavā “Skujenieki”. Tur pienākumos ietilpa gan darbu plānošana, gan praktisko uzdevumu veikšana – stādu audzēšana, laistīšana, pavairošana, kā arī sortimentu pārziņāšana. “Bija jāizdomā, kā darbus organizēt, jāzina viss par dažādiem stādiem – gan meža, gan dekoratīvajiem,” viņa stāsta. Darbs bija intensīvs un fiziski prasīgs. Pēc tik intensīva un fiziski smaga darba viņa vēlējās kaut ko mierīgāku – un Rita kļuva par dārznici. Visbeidzot viņai tika piedāvāts darbs MKPC Rīgas nodaļā – semināri un citi publiskie pasākumi, un nu jau 15 gadus Rita strādā MKPC.

Stāsts par darbu, kas kļuva par sirdslieti

Savukārt Jānis Jansons meža nozarei pievienojās citādi – sekojot draugam uz tehnikumu, pat īsti nezinot, ko sagaidīt. “Sākumā meži mani īsti neinteresēja, bet iepatikās process un darbs,” viņš saka. Nu jau 17 gadus Jānis aktīvi strādā meža nozarē un kopš 2020. gada – MKPC Rīgas nodaļā. Jāņa karjera aizsākās praktiskos meža darbos – stigošanā, dastošanā, vērtēšanā. 2019. gadā viņš izveidoja savu uzņēm-

Jāņa Jansona sētā šogad jau 19 putnu būriši

mumu un kļuva par sertificētu augošu koku uzmērītāju un vērtētāju. Jāņa izveidotais SIA “Zemgales mežinieks” piedāvā ne tikai mežsaimniecības pakalpojumus, bet arī mazgabarīta tehnikas pakalpojumus. Tieši mazgabarīta tehnika ir tā, kas pievērš uzmanību meža īpašnieku doties pie Jāņa, lai piedalītos kādā pieredzes apmaiņā, seminārā vai mācībās. Ikdienā Jānis ir mežā – palīdz īpašniekiem plānot mežizstrādi, dasto, stigo un sniedz konsultācijas.

Izglītot un atbalstīt

Darbi Rīgas nodaļā rit organizēti un pārdomāti. Rita organizē un vada seminārus, konsultē īpašniekus, strādā ar digitālajiem rīkiem, gatavo dokumentāciju atbalsta projektiem. “Ļoti patīk darbs ar cilvēkiem – nesen bija seminārs Ozolniekos, trīs stundas bez pauzes, un visi intensīvi iesaistījās. Bauda bija strādāt ar tādu auditoriju,” viņa stāsta. Jāni iedvesmo iespēja strādāt dabai draudzīgi, plānot mežizstrādi atbildīgi, domājot ne tikai par ekonomisko, bet arī bioloģisko vērtību. Jāpiemin, ka šādu pieeju Jānis sācis praktizēt, kopš strādā MKPC, jo tieši šeit viņam radās iespējas piedalīties izglītojošos pasākumos un pieredzes apmaiņas braucienos, kur, satiekot citus iedvesmojošus lektorus, Jānis sāka paraudzīties uz meža apsaimniekošanu plašāk. Tas mudināja viņu pārdomāt ierastās pieejas un mainīt savu skatījumu uz saimniekošanu mežā – no intensīvas uz dabai draudzīgu un līdzsvarotu saimniekošanu. Rita un Jānis ne tikai sadarbojas profesionāli, bet arī papildina viens otru ar savām prasmēm. “Jānis – vīrs un vārds. Precīzs, viegli strādāt, uztī-

Rita Daščiora seminārā stāsta par kvalitatīvu meža stādīšanu

cams,” saka Rita. Arī Jānis atzinīgi novērtē kolēģi: “Sadarbība ar Ritu ir izcila, saprotamies gandrīz vai no pusvārda.”

Kolēģi par Rīgas nodaļu

Rita ir cilvēks, kuram padodas rēķināšana. Viņa ir perfekcioniste, turklāt ļoti atsaucīga, pie viņas vienmēr var vērsties pēc palīdzības. Viņa neapstājas pie virspusējiem risinājumiem, bet iedziļinās lietās līdz galam. Turklāt Rita ir vienkārši lieliska kolēģe – draudzīga un ar labu humora izjūtu.

Jānis ir pieredzējis un pašpietiekams speciālists, kurš pārliecinoši orientējas savā jomā. Viņš ir mierīgs un nosvērts, ar plašām praktiskām zināšanām. Jānim lieliski pietāv darbs dabā – mežā viņš jūtas kā savā vidē – viņš zina, ko dara, un to dara ļoti labi. Rīgas nodaļas piedāvātie pakalpojumi:

- individuālas konsultācijas meža īpašniekiem,
- apmācības un semināri, kuros dalās ar jaunākajām zināšanām un nozares aktualitātēm,
- konsultācijas ES atbalsta projektu jautājumos, dokumentu sagatavošana,
- platību iestīgošana,
- neatkarīga cirsma uzmērīšana un novērtēšana,
- meža īpašuma aptuvenās tirgus cenas noteikšana un mežaudzes bioloģiskās daudzveidības novērtējumu sagatavošana.

Līga SOLOSTEJA,
MKPC mežsaimniecības
projektu vadītāja,
tāl. 28018569,
e-pasts: liga.solosteja@
mkpc.llkc.lv

NO MIZAS LĪDZ KORĶIEM

Meža konsultāciju pakalpojumu centra organizētā apmeklējuma “Meža apsaimniekošanas metodes aizsargājamās dabas teritorijās, sertificētu mežu apsaimniekošana” laikā Portugālē pārsteidza tas, ka valsts teritoriju klāj vairāk nekā 40 % mežu. Tajos aug 26 % eikaliptu, 23 % piejūras priežu, 23 % korķozolu un 11 % akmens ozolu.

Portugāle – korķozola dzimtene

Šajā valstī saražotā korķa apjoms pārsniedz pusi no pasaules ražošanas apjomiem. Korķozoli ir mūsu ozoliem līdzīgi koki. Tie veido mizu, kura pieaug biezumā. Koka mizu nogriež apmēram 12 m augstumā. Kokam ļaunums netiek nodarīts, jo pēc 9–12 gadiem miza atkal ataug un to var atkal nogriezt. Koku šādi var izmantot līdz 12 reizēm. Korķozolu mūža ilgums ir 150–250 gadi. Portugālē likumdošana nenosaka vecumu, no kura mizu var lobīt, galvenais ir, lai būtu sasniegts 70 cm koka apkārtmērs krūšu augstumā. Pirmā miza nav kvalitatīva un neder korķa ražošanai, to samal un izmanto izolācijas un citu materiālu ražošanai. Nākamo mizu var iegūt pēc deviņiem gadiem. Ja to iegūst vēlāk nekā pēc 12 gadiem, tā zaudē kvalitāti. Koki mizu ražo no 170 līdz 200 gadu vecumam. Korķozolu audzi, kuru aplūkojām, saimnieks iestādījis ap 1900. gadu starp vīnogulāju rindām, cerēdams, ka koki dos apēnojumu. Diemžēl vīnogulājiem piemētās slimība (miltasas) un tie iznīka. Tā tika izveidota pasaulē lielākā korķozolu plantācija 5100 ha platībā. Mežs ir sertificēts, tas kalpo reizē kā ekosistēma un nodrošina resursus industrijai.

Lai atjaunotu audzi starp vecajiem kokiem rindās iestādīti jaunie kociņi. Dažas

jauno kociņu rindas tiek laistītas, veicinot straujāku augšanu, kas nākotnē nodrošinās dažāda resnuma kokus un pakāpenisku mizas ieguvu. Šādi pirmo ražu varēs iegūt jau 20 gadu vecumā. Miza no pirmās rotācijas maksās 15 eiro par 15 kg (vēsturiska mērvienība), no otrās tie jau būs 30 eiro. Šajā audzē uz viena hektāra ir aptuveni 100 koki, no kuriem ik pa deviņiem gadiem iegūst 1,5 tonnas mizas aptuveni 45 000 eiro vērtībā. Mizas noņemšana no kokiem tiek uzticēta tikai ļoti pieredzējušiem darbiniekiem. Mizas iegūšanai izmanto rokas darbarīkus, bet nākotnē cer izaudzēt slaidākus kokus, lai varētu šo procesu automatizēt. Lauksaimnieki korķozolus audzē retāk un starp kokiem gana lopus.

Ievāktās mizas transportē uz pārstrādes rūpnīcām, kur tās nomarķē, lai izsekotu, no kurienes materiāls nācis. Kravu novieto ne mazāk kā uz sešiem mēnešiem nostāvēties, lai tā dabiskā veidā izžūtu. Tad to šķiro pēc biezuma un kvalitātes, attīra un dezinficē. Vēlāk mizu “cep” vārošā ūdenī, lai materiālu padarītu taisnāku un elastīgāku. Vārīšanas procesā miza kļūst biežāka. Tā jāpaspēj apstrādāt trīs dienu laikā, lai tā neizžūtu un nezaudētu savas īpašības. Pēc tam ir speciāla iekārta, kas no mizas izgriež korķus (24 mm) standarta vīna pudelēm. Ražo arī līmētus korķus, kur korķa augšējā daļa ir no īsta koka mizas, pārējā – presēta korķa drumsles. Šampanieša korķis ir lielāks (31 mm) un salīmēts no trim kārtām ar gredzeniem.

Vispārīgi iespaidi no meža apmeklējuma

Portugālē meža apsaimniekotāji sastopas ar virkni izaicinājumu. Viena no lielākajām problēmām ir ļoti sadrumstalotā zemes īpašumu struktūra – ir daudz mazu

Foto: Mairita Bondare

No šī koka miza ir iegūta pirms trim gadiem, jaunai mizas sloksnei jāaug vēl sešus gadus

meža īpašumu, no kuriem daudziem dabā nav skaidri noteiktas robežas. Šāda situācija būtiski apgrūtina efektīvu meža pārvaldību.

Pēdējo 50 gadu laikā Portugālē notikuši astoņi lieli meža ugunsgrēki. To galvenais cēlonis – plašas neapsaimniekotas un aizaugušas teritorijas, kurās uzkrāties biezs nobiru un sausās veģetācijas slānis. Šāda vide veido īpaši bīstamu degvielu ugunsgrēkiem, kas izplatās ļoti strauji.

Viena no galvenajām sugām ir eikalipts – to plaši izmanto papīra ražošanā. Tomēr eikalipts ir invazīva suga, kas prasa stingru apsaimniekošanu. To nedrīkst atstāt nekontrolētai izplatībai, tāpēc visas eikaliptu audzes obligāti ir jāsertificē. Vidējais meža apsaimniekošanas cikls Portugālē ir 30–35 gadi, jo industrijai nav nepieciešami kokmateriāli ar lielām dimensijām.

Brauciens uz Portugāli pavēra plašāku redzesloku un ļāva raudzīties uz meža apsaimniekošanu šīs valsts pieredzes gaismā, iedvesmojot darbam arī Latvijā.

Izdegušajās platībās vietā stāda jaunas eikaliptu audzes – terasēs

Korķa ražotnē

Sarmīte GRUNDŠTEINE,
meža īpašniece

Mairita BONDARE,
MKPC Madonas nodaļas
vecākā mežsaimniecības
konsultante, tālr. 28381176,
e-pasts: mairita.bondare@
mkpc.lkc.lv

VAI PIETIEKAMI RACIONĀLI IZMANTOJAM MEŽA BAGĀTĪBAS?

Latvijas meži ir viena no galvenajām mūsu valsts nacionālajām bagātībām, un to izmantošana dod nozīmīgu ieguldījumu valsts budžetā.

Tomēr nevar uzskatīt, ka meža resursu izmantošanas jomā viss ir organizēts optimāli un racionāli. Lauku atbalsta dienesta finansētā projekta Nr. 23-00-A01612-000006 "Pilna aprites cikla ieviešana meža resursu inovatīvai izmantošanai bioekonomikā" ietvaros tiek pētītas iespējas meža resursu efektīvākai izmantošanai. Projekta īstenošanā piedalās gan zinātnieki (Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR", Latvijas Valsts koksnes ķīmi-

jas institūts, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava", SIA "Bf-esse"), gan meža apsaimniekotājs SIA "Grantiņi-1" un arī SIA "Projektu birojs".

Jaunrade un tehnoloģiju izstrāde

Projekta darbības un attiecīgi arī plānotie rezultāti ir saistīti ar jaunradi un tehnoloģiju izstrādi četros virzienos: 1) meža izstrādes blakusproduktu izmantošana ēku siltināšanas materiālos, 2) meža blakusproduktu padziļināta pārstrāde vērtīgu uzturvielu (uztura bagātinātāju) ekstrakcijai, 3) izejvielu izmantošana pēc ekstrakcijas, lai aprobētu tehnoloģiju augsnes īpašību uzlabošanai, kombinējot ar citiem biomateriāliem, 4) izejvielu izmantošana pēc bioaktīvo savienojumu ekstrakcijas, lai izstrādātu granulētu kurināmo materiālu.

Attiecīgi projekta rezultātā ir izstrādātas un laboratorijas apstākļos pārbaudītas metodoloģijas meža izstrādes blakusproduktu efektīvai izmantošanai. Jebkurš meža īpašnieks ir ieinteresēts izmantot savus meža resursus pēc iespējas pilnīgāk, protams, ievērojot likumdošanas prasības un nekaitējot dabai. Pašlaik aizvien lielāka uzmanība ir pievērsta meža resursu pilnīgākai un racionālākai izmantošanai – izmanto ne tikai koksni, bet arī zarus, saknes, mizu un zaļo masu – t. s. zāleni (skujas, lapas un tievi, nepārkoksējušies zariņi).

Zālenis – resurss ar augstu pievienoto vērtību

Koziem bioloģiski aktīvo vielu visvairāk ir zālenī. Kvalitatīva zāleņa sagatavošana ir pamats arī labu ekstraktu ieguvei. Šajā procesā ir svarīgi izvēlēties svaigu izejvielu, to savākt un pēc iespējas ātrāk nogādāt pārstrādei ekstrakcijai vai uzglabāšanai (vēsumā, tumšā vietā u. c. veidā). Mežu īpašniekiem šis posms prasīs specifiskas zināšanas un pielāgotu tehniku. Viens no perspektīvajiem izmantošanas virzieniem ir dažādu bioloģiski aktīvu vielu izdalīšana (ekstrakcija, hidrodestilācija u. c.) un to izmantošana ārstniecībā, kosmētikā, augu aizsardzībā u. c. Ekstraktus iegūst ar dažādiem šķīdinātājiem un dažādām metodēm. Iegūtajos ekstraktos nosaka ķīmisko sastāvu un iznākumus. Perspektīvākos ekstraktus izmanto uztura bagātinātāju formu izstrādei un to pārbaudēm (cietās un mīksts kapsulās un aerosolu veidā, 1. attēls). Ir

Zāleņa bioloģiski aktīvās ekstraktvielas praktiski lietojamās formās

pārbaudīti dažādi veidi pēc zāleņa ekstrakcijas palikušās masas izmantošanai. Viena metode ir dažādu augšanas substrātu izveide, arī ar sapropeļa piedevu. Četras augu sugas (viendīgļlapju un divdīgļlapju) ir izmantotas salīdzinošai testēšanai: kvieši, kukurūza, zirņi, gurķi. Salīdzina augu biomasas dažādiem substrātiem. Substrāti ar sapropeļa piedevu uzrāda pozitīvu efektu. Vēl viena iespēja izmantot zāleni, kas paliek pēc bioloģiski aktīvo vielu ekstrakcijas, ir granulēto kurināmo materiālu ieguve. Ir veikta granulēšanas procesa optimizācija un novērtēta granulatu atbilstība ES standartiem. Ir pētīta arī iespēja ēku siltināšanas materiālu izstrādei un pagatavotas skuju plātnes no dažāda izmēra izejvielas frakcijām ar presēšanas paņēmieni, kā saistvielu izmantojot sapropeļi. Iegūtajām plātnēm noteica fizikāli mehāniskās īpašības saskaņā ar koksnes plātņu normatīvo dokumentāciju prasībām. Šādi izgatavoja skuju plātnes no dabiskiem materiāliem, bez sintētiskiem piemaisījumiem. Plātnes gan pēc siltuma, gan skaņas vadītspējas, gan pēc fizikāli mehāniskajiem rādītājiem var izmantot sausās telpās vai telpās, kur mitruma pieaugums ir īslaicīgs.

Projekta noslēgumā dalībnieki sagatavos gala atskaiti ar rezultātu izklāstiem un rekomendācijām. Vispilnīgāk tie ir atspoguļoti projekta vadošā partnera SIA "Bf-esse" mājaslapā www.bfesse.lv, sadalā Mūsu projekti. Drīzumā tiks publicēti arī projekta gala rezultāti.

Ojars POLIS,
Latvijas Valsts
mežzinātnes institūta
"Silava"
mežsaimniecības
inženieris

AUGOŠU KOKU IZSOLU PĀRDOŠANAS REZULTĀTI

Cirsmu izsolu portālā www.mezabirza.lv pavasara sezonā (2025. gada marts – 2025. gada maijs) kopumā veiksmīgi noslēgusies 61 izsole un veikti 2730 solījumi. Pārdoti 187,51 ha meža cirsmu ar kopējo izcērtamo likvidēto apjomu 40 881 m³. No tiem: B 26 %, P 21 %, E 17 %, Ba 15 %, A 9 % u. c. Vidējais cenas pieaugums ir 13,43 %. Kopējā darījumu summa pārsniedz 2,4 miljonus eiro.

Cirsmu cenas pa sortimentu grupām:
Skujas koku cirmās vidējā svērtā cena 73,62 EUR/m³, augstākā cena 82 EUR/m³.
Skujas un lapu koku cirmās vidējā svērtā cena 58,66 EUR/m³, augstākā cena 79 EUR/m³.
Jauktu lapu koku cirmās vidējā svērtā cena 41,45 EUR/m³, augstākā cena 67 EUR/m³.
Bērzu cirsmu cenas vidēji 59,36 EUR/m³.
Ceturksnis kopumā aizvadīts ar lejupslidošu tendenci, ko primāri ietekmēja bērza iepirkumu cenas finierkluča sortimentā. Salīdzinoši liela aktivitāte un augstas cenas varēja novērot skuju koku cirmām, ko papildus ietekmēja gan nu jau ikgadējie mizgrauža ierobežojumi, gan arī pieprasījums. Augšupejoša tendence ceturkšņa griezumā vērojama egles un priedes gulsnim, vienlaikus vasaras sākumā vērojams kritums skuju koku papīrmalkai.
Jaunums Meža biržā ir mūsu jaunais produkts – lauksaimniecības zemes nomas tiesību izsoles portālā zemesbirza.lv.
Sekojiet aktualitātēm Meža biržas Facebook lapā.

Linda LAPIKA,
"Meža biržas"
mārketinga un
komunikācijas vadītāja

VIESTURA ZAĻĀ SALIŅA ANDUŽOS

Mežsarga dēla Viestura Pāvila, kurš pirmās zinības par meža dzīvi guvis no sava tēva, īpašums Gaviezes pagasta Andužos ir vieta ar īpašu nozīmi – tā ir gan darba, gan relaksācijas oāze, kurā ieguldīts daudz pūļu un mīlestības pret dabu. Tā nav tikai sakopta ainava – tā ir arī zeme ar senu vēstures elpu. Šeit garām reiz vedis ceļš no Liepājas (tolaik – Līvavas) uz Lietuvas pusi. Kā liecība par seno kustību pa centrālo tirdzniecības ceļu ir atrastās Romas laika monētas.

No lauksaimniecības zemes līdz plantāciju mežam

90. gadu sākumā Viesturs iegādājās šo īpašumu kā aizaugušu un neapdzīvotu zemes gabalu. Sākotnēji tur septiņus gadus tika attīstīta lauksaimniecība. Pēc kāda pārtraukuma lauksaimnieciskajā darbībā Viesturs nolēma mainīt zemes izmantošanas veidu un pakāpeniski pārveidoja to par mežu. Pašlaik kopējā meža platība ir aptuveni 22–25 hektāri, no tiem 10 hektāri ir mērķtiecīgi stādīti ar Eiropas Savienības atbalstu kopš 2016. gada, bet pārējā teritorijā aug ap 40 gadus vecs mežs, kas ir iekopts, saglabāts un laika gaitā arī papildināts. Īpa-

Foto: Agrita Šanberga

2018. gadā stādītais bērzu un egļu mežs jau krietni paaudzies

šumā galvenās koku sugas ir bērzs, egle un melnalksnis. Zemākajās vietās stādīts melnalksnis, jo mitrās vietās tas aug visātrāk un atbilst dabiskam procesam. Citur īpašumā stādīti bērzi un egles, kas labi sader kopā.

Bērzs veido meža struktūras pamatu, nodrošinot aizsardzību, lai egles neizgāztos. Koki savā starpā konkurē par gaismu un vietu, un mežs aug diezgan ātri. “Mežs ir jākopj un jāatjauno. Jācērt, kad tas nepieciešams, bet pilnībā izcirst – to gan nevajag,” saka Viesturs. Viņš apsaimnieko savu meža īpašumu paša spēkiem un ar uzticamu cilvēku palīdzību. Daudz kas darīts talkās, jo kā viņš saka: “Viens neiestādīsi un neizkopysi mežu.” Meža stādīšanā un kopšanā palīdzējuši Salvis Audars, Edvarts Vītols, Jānis Poriņš, kā arī mežsargs Normunds Kļava un citi. Viesturs regulāri atrodas savā mežā, vēro norises un plāno nepieciešamos darbus. “Nu kā gan var iztikt bez meža. Mežs ir relaksācija. Tas cilvēkam ir vajadzīgs,” viņš apgalvo.

Viestura Pāvila 1992. gadā būvētā pirtīņa, kas labi kalpo vēl joprojām

Darba instrumenti, ko Viesturs pats uzlabojis

Foto: Viesturs Pāvils

No plastmasas pudelēm izgriezts trauks “Plantskydd” izmantošanai

Izaicinājumi augsnes gatavošanā un pārnadžu postījumu apkarošanā

Nācies saskarties ar izaicinājumiem augsnes gatavošanā. Pirms stādījis kokus savā lauksaimniecības zemē, Viesturs nolēmis iznomāt meža frēzi un sagatavot augsni stādīšanai, taču nācies secināt, ka šī tehnika nav piemērota lauksaimniecības zemju apmežošanai. Meža frēze uzmet velēnu, kas izžūst un apgrūtina stādīšanu. Labākais variants izrādījies pārtaisīts arkls – pielāgots mežam, ar to augsni iespējams sagatavot efektīvi un kvalitatīvi. Stādi iegādāti stādaudzētavā SIA “Grigāļi”, kur, pēc Viestura vārdiem, ir “pretimnākošs personāls un kvalitatīvi stādi”.

Nebūt ne mazāks izaicinājums ir pārnadžu radītie postījumi. Jaunie kociņi bieži vien kļūst par pārnadžu barību – tie apgrauž stumbrus, nolauž galotnes vai vienkārši izposta stādījumus. “Brīžiem šķiet, ka ar šiem postījumiem nav iespējams cīnīties,” stāsta Viesturs. Viņš ir izmēģinājis dažādas aizsardzības metodes – gan tautas līdzekļus – aitas vilnu, gan ķīmiskus preparātus. Tomēr viens no efektīvākajiem paņēmieniem izrādījās “PlantSkydd” pulvera izmantošana – tas, sajaukts ar ūdeni, tika ieliets no plastmasas pudelēm izgrieztos traukos un sakarināts kokos. Vējam pūšot, smaka izplatās pa apkārtni, kļūstot dzīvniekiem atbaidoša un atturot tos no uzturēšanās īpašumā. Šādā veidā ir iespējams pasargāt jau paaugušās egles, kas citādi nav nosargājamas. “Viens nu ir skaidrs – cīņa ar pārnadžiem ir nepārtraukts process, kas prasa gan pacietību, gan radošu pieeju,” komentē Viesturs.

Darba instrumenti – paša rokām

Arī darba instrumentus stādīšanai un kopšanai Viesturs izgatavojis pats. Daži instrumenti ir uzmetināti, citi – iegādāti un uzlaboti. Viss pārbaudīts praksē mežā un uzlabots tik tālu, lai tas patiešām darbotos, atvieglo darbu un ir efektīvs tieši viņa meža apstākļos.

Viesturs vēlētos, lai šī vieta paliek kā zaļa saliņa plašajā lauksaimniecības ainavā – patvērums gan meža dzīvniekiem, gan cilvēkiem, kam vajadzīgs miers. Nākotnē Viesturs cer attīstīt lauku tūrisma, izveidojot kādu nelielu atpūtas namiņu, kur pašam un citiem būtu iespēja uz mirkli apstāties un izjust viņa koptā meža kluso klātbūtni. “Es jebkurā gadījumā ietu šo ceļu vēlreiz,” viņš saka. “Mīlestība uz mežu un dabu – tā ir pamats. Patīkami redzēt, kā veidojas un aug mans mežs.”

Jaunajiem meža īpašniekiem Viesturs iesaka būt pacietīgiem, izmantot iespēju mācīties un būt gataviem strādāt savā mežā. “Meža apsaimniekošana nav viegla – tā prasa gan laiku, gan izturību, taču tā ir arī ļoti vērtīga nodarbe, kas sniedz ne tikai materiālu atdevi, bet arī lielu gandarījumu,” stāsta Viesturs.

Agrita ŠĒNBERGA,
MKPC Dienvidkurzemes
nodaļas vecākā
mežsaimn. konsultante,
tālr. 29285111,
e-pasts: agrita.senberga@
mkpc.lkc.lv

MELIORĀCIJAS GRĀVJI – KOPĒJA SISTĒMA, DALĪTA ATBILDĪBA

Atbildības par meliorācijas grāvjiem starp valsti un privātpašniekiem, it īpaši situācijās, ja grāvji šķērso dažādu īpašnieku zemi vai ir daļa no kopējām meliorācijas sistēmām, skaidro valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” (ZMNĪ).

Meliorācijas sistēma ir specializētu būvju un ierīču kopums zemes ūdens režīma regulēšanai, tā var būt gan viena inženierbūve uz viena zemes gabala, gan inženiertīkls, kas šķērso vairākus zemes gabalus, gan valsts, gan pašvaldību, gan arī privātpersonu un bieži tā var nebūt reģistrēta zemesgrāmatā, bet eksistēt dabā.

Meliorācijas sistēmu statusu un piederības veidu nosaka Meliorācijas likuma 8. pants. Saskaņā ar minēto likumu ir sešu veidu meliorācijas sistēmas:

- 1) valsts meliorācijas sistēma;
- 2) valsts nozīmes meliorācijas sistēma;
- 3) pašvaldības meliorācijas sistēma;
- 4) pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēma;
- 5) koplietošanas meliorācijas sistēma;
- 6) viena īpašuma meliorācijas sistēma.

Likumā ir noteikts katras meliorācijas sistēmas termina skaidrojums, piemēram, viena īpašuma meliorācijas sistēma – meliorācijas sistēma, kas regulē ūdens režīmu vienā zemes īpašumā, bet pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēma – koplietošanas meliorācijas sistēma, kura būtiski ietekmē ūdens režīmu pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktajās apbūves teritorijās, lauksaimniecības un mežu teritorijās, infrastruktūras objektos (ielās, ceļos, ūdenssaimniecības objektos, pašvaldības polderos). Pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēma apkalpo vairākus zemes gabalus un to lieto visi zemes gabala īpašnieki, kuru šī sistēma šķērso.

Publiski brīvi pieejama informācija par meliorācijas sistēmām ir atrodama ZMNĪ uzturētajā Meliorācijas kadastrā (www.melioracija.lv). Meliorācijas sistēma nav atdalāma no zemes gabala, tādējādi informācija par tās piederību sakrīt ar zemes īpašuma piederību, kas ir atrodama zemesgrāmatā un Valsts zemes dienesta Nekustamā īpašuma kadastrā. Respektīvi, meliorācijas sistēmas īpašnieku vai valdītāju var noteikt pēc zemes īpašnieka. Valsts meliorācijas sistēma ir valstij piederoša meliorācijas sistēma, kuras ekspluatāciju un uzturēšanu

īsteno valsts. Valsts nozīmes meliorācijas sistēma ir meliorācijas sistēma, kura atbilst normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem un parametriem un kuras ekspluatāciju un uzturēšanu nodrošina valsts.

Meliorācijas sistēma var piederēt vienam īpašniekam vai būt kopīpašumā ar vairākiem zemes īpašniekiem un pašvaldību. Ja meliorācijas sistēma regulē ūdens režīmu vienā zemes īpašumā, meliorācijas sistēmu kopj un uztur zemes īpašnieks. Ja meliorācijas sistēma atrodas vairāku zemes īpašnieku zemes gabalu robežās, kas var ietekmēt citu īpašnieku zemes gabalu mitruma režīmu, tad tā ir koplietošanas meliorācijas sistēma (Meliorācijas likuma 1. panta 6. apakšpunkts). Piemēram, kolektors, kas novada ūdeni no vairākiem zemes gabaliem. Zemes īpašnieks ar savu darbību vai bezdarbību nedrīkst pasliktināt meliorācijas sistēmu veikspēju un appludināt augstāk esošu zemes īpašumu.

Valsts meliorācijas sistēmu un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu būvniecību, uzturēšanu un ekspluatāciju nodrošina ZMNĪ. Savukārt par medījamo meža dzīvnieku (piemēram, bebru) radītiem bojājumiem (bebru dambji, alas ūdensnotekas nogāzē) ir atbildīgs zemes īpašnieks. Saskaņā ar Medību likuma 29. panta pirmo daļu zemes īpašnieks vai tiesiskais valdītājs ir atbildīgs par medījamo dzīvnieku nodarītajiem postījumiem un zaudējumiem savā īpašumā (valdījumā) esošajā zemē, ja medību tiesības nav nodotas citam medību tiesību lietotājam.

Valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” informācija

MEŽA ĪPAŠNIEKS JAUTĀ, SPECIĀLISTS ATBILD

? Ja VSIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” (ZMNĪ) startē uz ES projektu grāvju atjaunošanā, vai grāvis tiek tīrīts tikai no ZMNĪ puses un kas notiek ar privātpašnieka grāvja pusi?

Meliorācijas sistēmas galvenokārt atjauno ar Eiropas Savienības (ES) fondu atbalstu, savukārt valsts un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu uzturēšanu un ekspluatāciju finansē no valsts budžeta līdzekļiem.

Ministru kabineta 2010. gada 3. augusta noteikumos Nr. 714 “Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi” ir noteiktas prasības, kas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro meliorācijas sistēmas izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā.

Valsts nozīmes meliorācijas sistēmas atjauno no abām grāvja nogāzes pusēm. Darba procesā ekskavators atjauno ūdensnotekas parametrus, izkrot piesērējumu no viena krasta, vienlaikus attīrot visu gultni abās ūdensnotekas pusēs. Ja grāvja virsplatums un dziļums ir pārāk liels un ekskavators nevar piesērējumu aizsniegt no vienas puses, tad ūdensnoteku pārtīra no abām pusēm, veidojot atbērtnes abos ūdensnotekas krastos.

Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”

? **Situācija: pašvaldības zeme robežojas ar privāto un viena grāvja puse ir vienam īpašniekam, otra – pašvaldībai. Pašvaldība, piemēram, startē uz kādu atbalsta pasākumu un tīra savu pusi – kā risina situāciju ar otras puses tīrīšanu?**

1. Atbilstoši Meliorācijas likumam novadgrāvīm jāpiešķir pašvaldības nozīmes koplietošanas novadgrāvja statuss.

22.1. pants. (1) Pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecību, ekspluatāciju un uzturēšanu nodrošina attiecīgās zemes īpašnieki vai tiesiskie valdītāji. Pašvaldība var piedalīties pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecībā, ekspluatācijā un uzturēšanā.

(2) Kārtību, kādā pašvaldība piedalās pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecībā, ekspluatācijā un uzturēšanā, kā arī kārtību, kādā pašvaldība piedalās pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecības, ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksu

segšanā, nosaka Ministru kabinets.

22.2. pants. (1) Pašvaldība pieņem lēmumu par pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas statusa piešķiršanu. Pirms lēmuma pieņemšanas pašvaldība saskaņo ar valsts sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” koplietošanas meliorācijas sistēmas atrašanās vietu, meliorācijas kadastra apzīmējumus un garumu, kā arī noskaidro un izvērtē to zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju viedokli, kuru zemes gabalu robežās atrodas koplietošanas meliorācijas sistēma.

2. Meliorācijas būvspeciālistam jā sastāda Būves tehniskās apsekošanas akts, kurā jāietver nepieciešamā informācija atbilstoši 2015. gada 7. jūlija MK noteikumiem Nr. 378 “Meliorācijas sistēmas būvniecības, ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksu aprēķināšanas, sadales un norēķinu kārtība un kārtība, kādā pašvaldība piedalās pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecībā, ekspluatācijā un uzturēšanā, kā arī minēto izmaksu segšanā” prasībām, kas dod pašvaldībai tiesības iesaistīties.

3. Ar privāto īpašnieku pašvaldībai jānoslēdz apbūves tiesību līgums pie nosacījumiem ja privātais nepiedalās projekta līdzfinansēšanā un nav viens no būvniecības ierosinātajiem.

Gunārs BODNIEKS,

Mārupes novada pašvaldības meliorācijas inženieris

? **Kādi ir atbalsti (ES fondi, konsultācijas) īpašniekiem Natura 2000 meža apsaimniekošanai?**

Latvijā meža īpašniekiem, kuru meža zeme atrodas Natura 2000 teritorijās, ir

pieejams ikgadējs finansiāls atbalsts. Atbalsttiesīgā platība ir meža zeme (izņemot purvu), kas:

- iekļauta Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) sarakstā atbilstoši likumam “Par īpaši aizsargajām dabas teritorijām”;
- atrodas mikroliegumā, kas noteikts atbilstoši normatīvajiem aktiem par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu.

Ar atbalsta saņemšanas nosacījumiem var iepazīties Lauku atbalsta dienesta mājaslapā. Sākuļlapā jāmeklē: Atbalsta veidi–Kompensācijas maksājums par *Natura 2000* meža teritorijām (NIM) 2025. gadā.

2025. gadā atbalsta likme 196 EUR/ha – aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte, 145 EUR/ha – aizliegta galvenā cirte, 52 EUR/ha – aizliegta kailcirte.

Meža konsultāciju pakalpojumu centrā (MKPC) konsultāciju projekta ietvaros meža īpašniekiem ir iespēja saņemt bezmaksas konsultācijas par meža apsaimniekošanu, t. sk. par dabisko dzīvotņu, faunas un floras aizsardzību, kas ietver mežaudzes bioloģiskās daudzveidības novērtējumu, rekomendācijas apsaimniekošanai, uzturēšanas vai atjaunošanas pasākumiem, kā arī koku uzmērīšanu galvenajā cirtē, tāpat konsultācijas par savvaļas putnu aizsardzību – ieteikumi mežsaimniecības režīmam, biotehniskie pasākumi, ekoloģisko koku iezīmēšana, dabas vērtību apzināšana un skiču sagatavošana. Konsultāciju sniegšanu nodrošina ES atbalsta finansējums.

Pieejamas arī mācības meža īpašniekiem, meža nozarē nodarbinātajiem un medniekiem, tostarp: Dabai tuvināta meža apsaimniekošana; Meža bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un saglabāšana mežizstrādē, kultūrvēsturiskie objekti mežā; Meža ekosistēmu pakalpojumi, integrācija meža apsaimniekošanā u. c. Plašāka informācija MKPC mājaslapā.

Raimonds BĒRMANIS,
MKPC direktors,
tālr. 63050477,
e-pasts: raimonds.bermanis@mkpc.llkc.lv

VESELĪBA MŪSU MEŽOS

Kur gan labāk rast enerģiju un palīdzību veselībai, ja ne dabas dāvātajās veltēs! Jau no agra pavasara mežā un pļavās var doties savvaļas ārstniecības augu meklējumos. Dažādie ārstniecības augi noderēs ne tikai organismu spēcinošām tējiņām, bet arī līdzēs pret saaukstēšanos, locītavu sāpēm un daudzām citām kaitēm.

Lai gan lielākoties ārstniecības augu drogas ievāc līdz Līgo svētkiem, pašlaik nekas vēl nav nokavēts – joprojām ir daudz augu, kuru drogas var vākt līdz pat rudenim. Rudens pusē galvenokārt ievāc saknes un sakneņus, jo šajā laikā tajos ir uzkrājies vairāk bioloģiski aktīvo vielu. Tomēr arī virszemes daļas daudziem augiem ir piemērotas ievākšanai vasaras otrajā pusē un rudenī.

Dažas idejas par to, ko šogad vēl var pagūt ievākt mežā

Alkšņu čiekuriņi (gan melnalkšņa, gan baltalkšņa) bagātīgi satur miecvielas, un tautas medicīnā tos izsenis lieto kā savelkošu līdzekli pret caureju un asiņošanu, kā arī citu gremošanas traktu slimību ārstēšanai. Savukārt sasmalcinātas svaigas **alkšņu lapas** liek uz sasitumiem, bet lapu uzlējums ir efektīvs līdzeklis pret kāju svišanu.

Avenājus ievāc sausā laikā, kad augļi pilnībā ienākušies, un ārstniecībai iz-

manto visu virszemes daļu. Avenu augļi ir sviedrēšanas tēju sastāvdaļa, kā arī labs diurētisks līdzeklis. No svaigiem augļiem gatavo sīrupus, kas satur dažādas organiskās skābes, C vitamīnu un miecvielas. Avenu lakstus un lapas var izmantot vitamīniem bagātas un sviedrējošas tējas pagatavošanā.

Bērzu lapas ir bagātīgs C vitamīna, ēterisko eļļu, miecvielu u. c. aktīvo vielu avots. Labākais lapu ievākšanas laiks būtu ziedēšanas beigās (maijā, jūnijā). Bērzu lapu uzlējumus lieto kā diurētisku līdzekli nieru, urīnpūšļa un nierakmeņu ārstēšanai. Tas lieliski darbojas arī kā sviedrēšanas un žults dzenošais līdzeklis. **Bērzu piepi** (tautā saukta – čaga) ievāc visu gadu no dzīviem kokiem, un čagas uzlējumu lieto kuņģa gastrītu un čūlu, kā arī ļaundabīgu audzēju ārstēšanai.

Brūkleņu ogas izmanto ne tikai ievārijumu un ēdienu pagatavošanā, bet arī lieto svaigas un žāvētā veidā. Žāvētas brūkleņu ogas tiek iekļautas dažādu vitamīnu tēju sastāvā, bet svaigu ogu un lapu kompreses lieto pret locītavu sāpēm. Ogas ir bagātīgs vitamīnu avots, kas palīdzēs atjaunot organisma vitamīnu rezerves.

Liepzieņus ievāc to ziedēšanas laikā – jūnija beigās, jūlija sākumā un lieto kā sviedrējošu un diurētisku līdzekli. Liepu

ziedkopas vāc kopā ar līdzpārniņiem, jo tieši tajos atrodamas vērtīgās gļotvielas, toties ziedīņos esošās ēteriskās eļļas piedod tējai patīkamu smaržu.

Mārsila lakstus ievāc tā ziedēšanas laikā (jūnijs, jūlijs). Mārsila tēja samazina temperatūru, palīdz uzveikt klepu, kā arī uzlabo gremošanas trakta darbību. Literatūras avotos minēts, ka mārsils palīdz arī izvadīt gļotas no plaušām, tāpēc to var lietot kairinoša, sausa klepus gadījumā, kā arī mutes un kakla skalošanai angīnu un stomatītu ārstēšanai. Mārsila uzlējumu var lietot aromātiskām un atsvaidzinošām vannām, kompresēm un matu skalošanai (pret blaugznām).

Plūškoka augļus ievāc pilnīgi ienākušos augustā, septembrī un oktobrī, un tie ir bagātīgs cukura, miecvielu, C vitamīna, organisko skābju un citu aktīvo vielu avots. Augļus lieto arī kā caurejas un diurētisku līdzekli.

Priežu skuju var ievākt jebkurā gadalaikā un tās svaigā veidā ir lielisks C vitamīna avots. C vitamīna koncentrācija priežu skujās rudenī palielinās, bet ziemā tā skujās ir vislielākā. No sasmalcinātām, svaigām skujām gatavo vitamīnu dzērienu avitaminožu ārstēšanai, bet novārījumu tvaikus lieto inhalācijām elpceļu infekciju ārstēšanai.

Šī ir tikai pavisam maza daļiņa no vasaras otrajā pusē vācamajiem ārstnieciskajiem augiem, un ceru, ka kaut kas no augstāk minētā kļūs par pamudinājumu izmantot kādu saulainu dienu, lai dotos pastaigā un pavērotu, cik daudz vērtīga mums dāvā mūsu meži un pļavas.

Inese OZOLIŅA,
Sēlijas nodaļas
mežsaimniecības
konsultante,
e-pasts: inese.ozolina@
mkpc.llkc.lv

PĒTĪJUMI PAR BĒRZU TURPINĀS – KAS AKTUĀLS ŠOBRĪD?

Latvija ir zeme ar daudzveidīgiem un bagātiem mežiem. Atšķirībā no citām Baltijas jūras reģiona valstīm mūsu izplatītākā koku suga ir lapu koks – bērzs. Savulaik kā malkas koks novērtētais bērzs ir kļuvis par ļoti iekārojamu izejmateriālu koksnes pārstrādātājiem. Līdz ar to tas ieņem nozīmīgu vietu arī meža īpašnieku atjaunojamo sugu prioritāšu sarakstos. Bērzs lielākoties tiek atjaunots dabiski, tomēr, lai to ieaudzētu nemeža platībās vai iegūtu labākas kvalitātes audzes mežā, bērzs ir jādāda.

Bērza stādu deficīts – kāpēc tā?

Jau kopš deviņdesmito gadu beigām bērzs ir bijis galvenā izvēle neizmantoto lauksaimniecības zemju apmežošanai. Lai kā gaitā pieaugusi interese arī par tā stādīšanu mežā. Astonzobu mizgrauzis, vējgāzes, sakņu trupe un pārnadžu postījumi – šie riski daudziem liek aizdomāties, vai turpināt tik ierasto egles stādīšanu vai izvēlēties kādu mazāk apdraudētu koku sugu. Kā alternatīva eglei visbiežāk ir apsvērts bērzs. Dabiskā bērzu atjaunošanās ir finansiāli pievilcīgs veids jaunaudzes izveidošanai. Tomēr paļaušanās uz bērzu pašatjaunošanos pēc vienlaidus cirtēm nereti beidzas ar baltalkšņu, blīgznu un apšu atvasu izveidošanos. Daudzi labprāt stādītu vairāk bērzu, ja vien būtu pieejams stādmateriāls. Pašlaik var paļauties, ka, laikus rezervējot, skuju koku stādus varēs iegādāties, taču bērza stādi joprojām ir deficīts. Galvenais iemesls bērza stādu deficītam ir sēklu trūkums. Selekcionētu sēklu ieguve speciāli veidotajās sēklu plantācijās ir neregulāra un jau ilgstoši nenodrošina kokaudzētavu pieprasītos apjomus. Latvijā pirmā plēves seguma sēklu plantācija Jaunkalsnavā tika ierīkota šī gadsimta sākumā un pirmā sēklu raža iegūta 2003. gadā. Lai gan sākums bija daudzsološs un dažos gados izdevās iegūt vairāk nekā 50 kg bērza sēklu, turpmākie gadi pierādīja, ka labas ražas bērza sēklu plantācijās nav pašsaprotama lieta. Diemžēl turpmākie neražas gadi “izsmēla” iepriekš ievāktās sēklu rezerves un atkal bija jāvāc sēklas mežaudzēs. Pašlaik ir uzbūvēta pilnīgi jauna siltumnīca, kurā pirmais nelielais sēklu birums gaidāms šovasar. Par sēklu kvalitāti un apjomu pagaidām spriest ir pārāgi, tomēr skaidrs, ka līdz brīdim, kamēr meža īpašnieki atkal kokaudzētavās varēs iegādāties no ģenētiski augstvērtīgām sēklām audzētus bērza stādus, nāksies gaidīt vēl vairākus gadus.

Bērzu sēklu plantācija

Foto: Kaspars Liepiņš

Veiksmīgs bērzu stādījums lauksaimniecības zemē

Zinātnieku darbs bērzu nākotnei

Ģenētiski augstvērtīgu bērza sēklu ieguve ir zinātnieku un meža reproduktīvā materiāla ražotāju galvenais uzmanības fokuss. LVMI “Silava” sadarbībā ar AS “Latvijas Valsts meži” un AS “Latvijas Finieris” uzsākuši pētījumus, lai labāk izprastu faktorus, kas ietekmē bērzu ziedēšanu, un uzlabotu plantāciju apsaimniekošanas metodes regulāru un prognozējamu sēklu ražu iegūšanai. Turpinās eksperimenti un jau ieviesti uzlabojumi sēklu plantāciju apsaimniekošanā, kas ļauj cerēt, ka situācija ar bērza sēklu ražošanu un stādu audzēšanu uzlabosies.

2024. gadā uzsākts pētījums par vides faktoriem, kuriem ir vislielākā ietekme uz bērza stādījumu augšanu bijušajās lauksaimniecības zemēs. Ir zināms, ka bērzs ir ļoti jutīgs pret augsnes sastāvu, gaismu, mitrumu un citiem faktoriem. Nereti ir novērojams, ka stādīto bērzu augšana ir ļoti nevienmērīga pat viena lauka vai nogabala robežās. Koku iznīkšana vai nikuļošana bieži ir atkarīga no vairāku nelabvēlīgu faktoru kombinācijas – smaga augsne, augsts gruntsūdens vai regulāri pārnadžu postījumi ir daži no iemesliem, kādēļ bērzs neaug, kā cerēts. Pētījumā plānots lietot pieejamos ģeotelpiskās informā-

cijas avotus, lai ar mašīnmācīšanās metodi modelētu koku augšanu un vitalitāti, izstrādājot brīvpiekļuves karšu slāni. Ar šī slāņa palīdzību meža īpašniekiem būs iespējams prognozēt bērza stādījumu augšanu sev piederošajās platībās. Pētījums noslēgsies 2027. gadā, un tā ietvaros paredzēts ievākt audžu datus par bērza stādījumiem visā Latvijas teritorijā gan projekta sadarbības partneru SIA “Sodra Forest Latvia” un AS “Latvijas Finieris” īpašumā, gan MĪB “Meža konsultants” biedriem piederošajos mežos, gan arī citu īpašnieku bērza stādījumos. Plašāk par pētījumu var uzzināt LVMI “Silava” mājaslapas projekta sadaļā: https://ej.uz/SILAVA_berzi

Nr. 24-00-COLA1601-000010 “Ģeotelpisko datu apstrādes algoritmu pielietošana plantāciju mežu veselības stāvokļa un oglekļa piesaistes prognozēšanai”

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Kaspars LIEPIŅŠ,
LVMI “Silava” vadošais
pētnieks

SERVITŪTI MEŽĀ

Dažāda veida servitūtu nodibināšanas un izbeigšanas kārtību Latvijas Republikā reglamentē Civillikums. Atbilstoši Civillikuma 1130. pantam servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu. Piemēram, ceļa servitūts nodibina, ja ir nepieciešama piekļuve pie valdošā (ceļa servitūta lietotāja) īpašuma un ja pie tā nav iespējams nokļūt pa citiem ceļiem.

Kā tiek nodibināts servitūts?

Civillikuma 1231. pantā ir noteikts, ka servitūts nodibina:

- 1) ar likumu;
- 2) ar tiesas spriedumu;
- 3) ar līgumu vai testamentu.

Servitūts var būt:

- reālservitūts – nodibināts par labu konkrētam nekustamam īpašumam;
- personālservitūts – nodibināts par labu konkrētai personai (fiziskai vai juridiskai).

Servitūts par nodibinātu uzskatāms tikai pēc tā reģistrēšanas zemesgrāmatā. Lai to reģistrētu, nepieciešams iesniegt nostiprinājuma lūgumu, kas vienlaikus ir iesniegums attiecīgo datu reģistrācijai vai aktualizācijai Kadastra informācijas sistēmā, ja ar to lūgts nostiprināt vai grozīt ēku, ūdens lietošanas vai ceļa servitūtu vai šīs tiesības nodrošinājumu, ja ir pievienots servitūta teritorijas grafiskais attēlojums.

Zemes reformas laikā servitūtus varēja nodibināt ar administratīvo aktu, pamatojoties uz likumu. Pašreiz servitūtu var arī nodibināt, pamatojoties uz speciālu likumu.

Ja kalpojošā un valdošā nekustamā īpašuma īpašnieki nevar panākt savstarpēju vienošanos, ceļa servitūtu var nodibināt vai mainīt tā apjomu un izvietojumu ar tiesas lēmumu.

Servitūta izbeigšanās

Kā personiskie, tā reālie servitūti izbeidzas atbilstoši Civillikuma 1237. pantā noteiktajam:

- 1) ar atteikšanos no tiem;
- 2) ar tiesības un pienākuma sakritumu vienā personā;
- 3) ar kalpojošās vai valdošās lietas bojāeju;
- 4) ar atceļoša nosacījuma iestāšanos vai termiņa notecējumu;
- 5) ar izpirkumu;
- 6) ar noilgumu.

Civillikumā ir arī noteikts, ka katram, kam pieder servitūta tiesība, "jāizlieto taisnprātīgi, saudzējot pie tam pēc iespējas cita īpašuma tiesības". Savukārt kalpojošās lietas īpašnieks nedrīkst servitūta izlietotājam likt ceļā nekādus šķēršļus: viņam jāļauj tam darīt viss, bez kā servitūta tiesību nebūtu iespējams sekmīgi izlietot, kaut arī tas nebūtu īstais servitūta priekšmets.

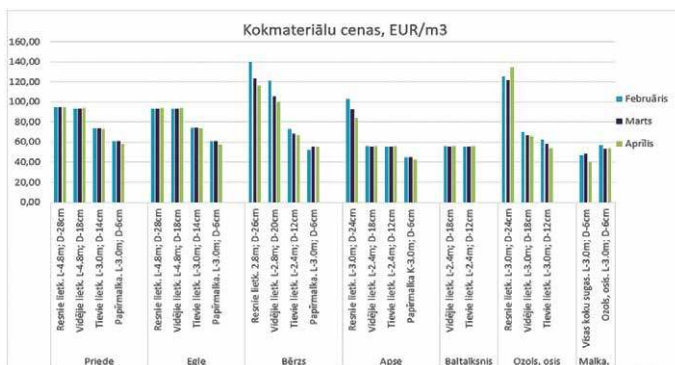
Bez meža īpašnieka piekrišanas – savstarpējās vienošanās ar servitūta izlietotāju, ja vien to nenolemj tiesa vai nenosaka speciālais likums, – nevienam nav tiesības izbūvēt piekļuves ceļu, elektrolīniju vai citu infrastruktūras objektu. Par kompensācijas apmēru jāvienojas, slēdzot līgumu.

Valsts zemes dienesta informācija

APAĻO KOKMATERIĀLU PRODUKTU CENU TENDENCES

Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs (MKPC) sadarbībā ar Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūtu (MEKA), veicot apaļo kokmateriālu cenu monitoringu, secina, ka no 2025. gada februāra līdz 2025. gada aprīlim koksnes tirgū vērojams būtisks cenas kritums bērza, apses, ozola un oša apaļo kokmateriālu sortimentiem, bet pārējo koku sugu apaļo kokmateriālu sortimentiem ir vērojamas nelielas cenu izmaiņas, kur cenu kāpums un kritums ir 3 % robežās.

Laikā no februāra līdz aprīlim visstraujākais cenu kritums ir bērza lietkoksnēs, ozola, oša lietkoksnēs un apses resnās lietkoksnēs sortimentiem, bērza resnās lietkoksnēs sortimenta cenas kritums ir 11,11 % (116,67 EUR/m³), vidējās lietkoksnēs sortimenta cenas kritums ir 10,28 % (100,00 EUR/m³), apses resnās lietkoksnēs sortimenta cenas kritums ir 21,76 % (83,89 EUR/m³), ozola, oša vidējās lietkoksnēs sortimenta cenas kritums ir 19,62 % (65,65 EUR/m³), tievās lietkoksnēs sortimenta cenas kritums ir 26,25 % (53,82 EUR/m³) un malkas sortimenta cenas kritums ir 21,81 % (53,82 EUR/m³). Aprīlī cenas kritumu piedzīvoja arī malkas un papīrmalkas sortimenti, kur priedes papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 4,81 % (57,93 EUR/m³), egles papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 5,19 % (57,50 EUR/m³), apses papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 5,86 % (42,60 EUR/m³), malkas sortimenta

cenas kritums aprīlī ir 16,62 % (40,11 EUR/m³). Pārējiem koku sugu sortimentiem nav novērots būtisks cenas kritums vai kāpums, pamatā šo trīs mēnešu laikā apaļo kokmateriālu cenas saglabā tendenci nemainīties 3 % robežās.

Lai gan katru mēnesi ir novērotas vidējās koksnes cenu svārstības, patlaban apaļo kokmateriālu cenām ir vērojama tendence samazināties.

Artis MISIŅŠ,
MKPC mežsaimniecības
projektu vadītājs,
tāl. 26534704,
e-pasts:
artis.misins@mkpc.llkc.lv

AICINA ZIŅOT PAR INVAZĪVĀM DZĪVNIEKU SUGĀM

Valsts meža dienests (VMD) informē, ka Latvijā konstatēts un vēlāk arī notverts invazīvās dzīvnieku sugas pārstāvis – jenots (*Procyon lotor*). VMD aicina iedzīvotājus būt vērīgiem un nekavējoties ziņot arī par citām Latvijas faunai neraksturīgām dzīvnieku sugām.

Invazīvās dzīvnieku sugas var radīt postošu ietekmi uz dabas daudzveidību, cilvēku un mājdzīvnieku veselību un ekonomiku. Nonākot jaunās dzīvesvietās,

invazīvās sugas var sākt strauji vairoties un agresīvi izplatīties, pārņemot plašas teritorijas un izspiežot no dzīvesvietām vietējās sugas. Nereti invazīvās sugas pārnēsā mūsu vietējām sugām jaunas slimības vai to ierosinātājus, kā arī dažādus parazītus. Tādā veidā invazīvās sugas var apdraudēt ekosistēmas un nodarīt kaitējumu gan dabai, gan cilvēkiem.

VMD aicina nekavējoties ziņot, ja tiek novērotas vai automātiskajās fotokamerās fiksētas Latvijas faunai neraksturīgas vai invazīvas dzīvnieku sugas – dambrieži,

sika brieži, mufloni, nutrijas, baibaki, zeltainie šakāļi, jenoti. VMD atgādina, ka jenots un jenotsuns ir divas dažādas sugas.

Ziņot par invazīvo sugu pārstāvju novērojumu gadījumiem iespējams, sūtīt e-pastu Valsts meža dienestam: medibas@vmd.gov.lv. Informācijai nepieciešams pievienojot attēlus un novērojuma vietas koordinātas. Ziņojumi tiks pārbaudīti un nepieciešamības gadījumā izskatīta iespēja organizēt šo sugu individuālu izņemšanu no dabiskās vides.

Valsts meža dienesta informācija

INVAZĪVO SUGU PĀRVALDNIIEKS

Dabas aizsardzības pārvalde projekta LIFE-IP *LatViaNature* tiešsaistē ir izveidojusi vietni “Invazīvo sugu pārvaldnieks”. Tā sniedz iespēju ar ilustrāciju un kodolīgu aprakstu palīdzību iepazīt invazīvās augu un dzīvnieku sugas Latvijā un sniegt ziņojumus par to izplatību. Ziņot par dabā novērotām invazīvām sugām var gan interneta vietnē tiešsaistē, gan mobilajā lietotnē.

Lietotnes uzstādīšana ērtākiem invazīvo sugu ziņojumiem

Lejuplādē ArcGIS Survey123 ➤ Izvēlies «Turpināt bez pierakstīšanās» ➤ Skenē QR kodus, lai uzstādītu ziņošanas anketas

Invazīvo augu ziņošanas anketa

Invazīvo dzīvnieku ziņošanas anketa

Mans Survey123

Lietotne ir gatava darbam jūsu mobilajā ierīcē!

Jāatļauj lietotnei piekļūt mobilās ierīces atrašanās vietai

Lietotne darbojas gan tiešsaistē, gan bezsaistē režīmā

LATVIANATURE

LIFE

NATURA 2000

Kā ziņot interneta vietnē www.invazivs.lv

- Atrodoties dabā, veic sugas foto un fiksē GPS lokācijas koordinātas.

- Tīmekļvietnē izvēlies anketu un aizpildi to.

- Pievieno novērojuma attēlu un norādi kartē sugas atrašanās vietu.

Ērtākiem ziņojumiem uzstādi mobilo lietotni *ArcGIS Survey123*

- Mobilā lietotne pati nolasa GPS lokāciju.

- Darbojas gan tiešsaistē, gan bezsaistē režīmā.

- Pirms dodies dabā, lejuplādē *ArcGIS Survey123*.

- Izvēlies “turpināt bez pierakstīšanās”.

- Uzstādi ziņošanas anketas – noskenē at-

tēlā redzamos QR kodus. Lietotne ir gatava darbam mobilajā ierīcē, kad tajā redzami abu anketu attēli. Lai ziņotu, izvēlies atbilstošo anketu un aizpildi to. Iesniegtos ziņojumus pārbaudīs Dabas aizsardzības pārvaldes eksperti un, ja nepieciešams, sazināsies un/vai pārbaudīs dabā. Apstiprinātās atradnes kļūst publiski pieejamas vietnē “Invazīvo sugu pārvaldnieks”, un ar tām saistītie dati tiek uzkrāti valsts informācijas sistēmas dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols”.

Vairāk informācijas interneta vietnē: www.invazivs.lv

Dabas aizsardzības pārvaldes informācija

LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

Rīgas iela 34, Ozolnieki, LV-3018
Ozolnieku pag.,
Jelgavas nov. LV3018
Tālr. 63050477
e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Vieta	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Sigulda	Elīna Šķubure	27812527
Grobiņa	Agrita Šēnberga	29285111
Saldus	Maruta Pragulbička	20222041
Krāslava	Edgars Sušinskis	26418970
Līmbaži	Jānis Zvaigzne	28307178
Ludza	Andrejs Kukšins	29411165
Madona	Mairita Bondare	28381176
Preiļi	Astrīda Rudzīte	26410476
Rēzekne	Elīna Šķubure	27812527
Iecava	Rita Daščiora	22019356
Jēkabpils	Artis Misiņš	26534704
Ozolnieki	Kārlis Folkmanis	29363016
Gulbene	Elīna Šķubure	27812527
Tukums	Elīna Šķubure	27812527
Talsi	Valdis Usne	26438175
Valmiera	Andris Vīrs	26108426

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs,

Izdevumu sagatavoja Līga Solosteja, tālr. 63050477, mob. 28018569.

Izdevumu var abonēt kopā ar “Lauku lapu” Latvijas Pastā, abonēšanas indekss 1163

Makets: Dzintars Melnis. Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Jelgavas nov. LV-3018

LATVIJAS LAUKU
KONSULTĀCIJU UN
IZGLĪTĪBAS CENTRS

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

